

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 21 maja 2024 r.

Pozycja 121

POSTANOWIENIE z dnia 24 stycznia 2024 r. Sygn. akt Ts 163/19

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Justyn Piskorski – przewodniczący
Mariusz Muszyński – sprawozdawca
Jarosław Wyrembak,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 20 maja 2020 r. o odmowie nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej S.S.,

p o s t a n a w i a:

uwzględnić zażalenie oraz nadać dalszy bieg skardze konstytucyjnej.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej, wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 31 października 2019 r. (data nadania), działająca we własnym imieniu radca prawny S.S. (dalej: skarżąca) zarzuciła niezgodność:

1) art. 398²² w związku z art. 48 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 155, ze zm.; dalej: k.p.c.), w brzmieniu obowiązującym 11 marca 2018 r.:

a) w zakresie, w jakim „odnośnie [do] sprawy już zawisłej przed sądem pierwszej instancji, nie wyłącza z urzędu od rozpoznania skargi na postanowienie referendarza sądowego w przedmiocie kosztów sądowych, sędziego prowadzącego daną sprawę”, z art. 45 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

b) w zakresie, w jakim „nie przewiduje ostatecznego terminu procesowego do którego skarga na orzeczenie referendarza sądowego winna być rozpoznana”, z art. 77 ust. 2 w związku z art. 78 Konstytucji;

2) art. 380 k.p.c. w zakresie, w jakim „nie przewiduje możliwości rozpoznania przez sąd drugiej instancji tych postanowień sądu pierwszej instancji, które nie podlegały zaskarżeniu w drodze zażalenia, a w których sąd ten procedował jako sąd odwoławczy, rozpoznając skargę na orzeczenie referendarza sądowego”, z art. 176 Konstytucji.

2. Skarga konstytucyjna została wniesiona w związku z następującym stanem faktycznym:

W sprawie z wniosku skarżącej o wyznaczenie zarządcy rzeczą wspólną, toczącej się przed Sądem Rejonowym w G. pod sygn. akt [...], referendarz sądowy postanowieniem z 26 września 2018 r. ustalił i przyznał biegłemu sądowemu z zakresu wyceny nieruchomości wynagrodzenie w kwocie 2987,06 zł za sporządzenie opinii.

Skarżąca wniosła skargę na orzeczenie referendarza.

Postanowieniem z 1 lutego 2019 r. Sąd Rejonowy w G. (sygn. akt [...]) ustanowił zarządcę sądowego nieruchomości wspólnej, opisaną w tym orzeczeniu. Z kolei w postanowieniu z 14 lutego 2019 r. (sygn. akt [...]) Sąd ten utrzymał w mocy postanowienie referendarza sądowego z 26 września 2018 r., a – wobec niepodpisania sentencji wskazanego rozstrzygnięcia – 8 kwietnia 2019 r. ponownie wydał postanowienie o utrzymaniu w mocy orzeczenia referendarza.

Na postanowienie z 1 lutego 2019 r. skarżąca wniosła apelację, w której zarzuciła naruszenie:

- art. 227 w związku z art. 232 w związku z art. 328 § 2 k.p.c.;
- art. 278 w związku z art. 232 zdanie drugie w związku z art. 233 k.p.c.;
- art. 233 k.p.c., art. 398²³ k.p.c.;
- art. 316 w związku z art. 520 k.p.c. w związku z art. 83 ust. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 300, ze zm.; dalej: u.k.s.s.c.).

Postanowieniem z 12 lipca 2019 r. (sygn. akt [...]) Sąd Okręgowy w G. oddalił apelację skarżącej.

3. Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 5 lutego 2020 r. skarżąca została wezwana do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej przez:

1) wyjaśnienie, czy skarżąca omyłkowo wskazała w punkcie 1 *petitum* oraz na s. 2 uzasadnienia skargi konstytucyjnej art. 398¹² zamiast art. 398²² k.p.c., jako przedmiot zaskarżenia;

2) w razie pozytywnej odpowiedzi na powyższe pytanie:

a) wskazanie, które brzmienie art. 398²² oraz art. 48 k.p.c. zostało uczynione przedmiotem skargi konstytucyjnej,

b) uzasadnienie zarzutu niezgodności art. 398²² w związku z art. 48 k.p.c. z art. 77 ust. 2 w związku z art. 78 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;

3) uzasadnienie zarzutu niezgodności art. 380 k.p.c. z art. 176 Konstytucji.

4. W piśmie procesowym, wniesionym do Trybunału 17 lutego 2020 r. (data nadania), skarżąca wyjaśniła, że art. 398¹² k.p.c. został wskazany omyłkowo, przedmiotem skargi jest art. 398²² w związku z art. 48 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym 11 marca 2018 r. Przedstawiła także uzasadnienie zarzutów niekonstytucyjności zaskarżonych przepisów.

5. Postanowieniem z 20 maja 2020 r. Trybunał Konstytucyjny – na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) – odmówił nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

W uzasadnieniu Trybunał wskazał, że:

– po pierwsze, skarżąca – wypełniając wynikający z art. 53 ust. 2 pkt 1 u.o.t.p.TK obowiązek procesowy załączenia do skargi rozstrzygnięcia wydanego na podstawie zakwestionowanego aktu normatywnego – przedstawiła postanowienie Sądu Rejonowego w G. z 8 kwietnia 2019 r. (sygn. akt [...]) o utrzymaniu w mocy postanowienia referendarza sądowego w Sądzie Rejonowym w G. z 26 września 2018 r. (sygn. akt [...]) w przedmiocie wynagrodzenia biegłego;

– po drugie, skarżąca – wypełniając wynikający z art. 53 ust. 2 pkt 2 u.o.t.p.TK obowiązek załączenia rozstrzygnięcia przesądzającego o wyczerpaniu drogi prawnej – skarżąca przedstawiła postanowienie Sądu Okręgowego w G. z 12 lipca 2019 r. (sygn. akt [...]) o oddaleniu apelacji na postanowienie Sądu Rejonowego w G. z 1 lutego 2019 r. (sygn. akt [...]) o ustanowieniu zarządcy sądowego nieruchomości wspólnej.

Pierwsze z tych orzeczeń, wydane na podstawie art. 398²³ § 1 i 2 w związku z art. 397 § 1¹ k.p.c., dotyczyło wyłącznie prawidłowego zastosowania przez referendarza sądowego art. 288 k.p.c., art. 89 ust. 1-3 i art. 90 u.k.s.s.c. oraz § 2 i 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 kwietnia 2013 r. w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych dla wydania opinii w postępowaniu cywilnym (Dz. U. poz. 518, ze zm.) przy ustalaniu wynagrodzenia dla biegłego. Z kolei drugie – wydane na podstawie art. 385 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. – dotyczyło prawidłowości rozstrzygnięcia w przedmiocie ustanowienia zarządu sądowego i to w granicach zakreślonych przez samą skarżącą, tj. przez pryzmat: art. 227 w związku z art. 232 w związku z art. 328 § 2, art. 278 w związku z art. 232 zdanie drugie w związku z art. 233, art. 233, art. 398²³ k.p.c., a także art. 316 w związku z art. 520 k.p.c. w związku z art. 83 ust. 2 u.k.s.s.c. Natomiast analizowana skarga konstytucyjna została skierowana przeciwko art. 398²² w związku z art. 48 k.p.c. (skutki wniesienia skargi na orzeczenie referendarza sądowego, przesłanki wyłączenia sędziego z mocy ustawy) oraz art. 380 k.p.c. (rozpoznawanie, na wniosek strony, przez sąd drugiej instancji postanowień wpadkowych, które nie podlegały osobnemu zaskarżeniu). Przepisy te – w ocenie Trybunału – nie tylko nie stanowiły podstawy prawnej ani postanowienia Sądu Rejonowego w G., ani postanowienia Sądu Okręgowego w G., ale w ogóle nie były przez te sądy stosowane. Na żadnym etapie rozstrzygania nie stanowiły one – w kontekście sformułowanych w analizowanej skardze zarzutów – bezpośredniej lub choćby pośredniej podstawy decydowania przez sądy obu instancji o sytuacji procesowej skarżącej w zakresie, w jakim:

– w sprawie już zawisłej przed sądem pierwszej instancji, nie wyłącza się z urzędu od rozpoznania skargi na postanowienie referendarza sądowego w przedmiocie kosztów sądowych sędziego prowadzącego daną sprawę;

– nie przewiduje się ostatecznego terminu procesowego, do którego skarga na orzeczenie referendarza sądowego powinna być rozpoznana;

– nie przewiduje się możliwości rozpoznania przez sąd drugiej instancji tych postanowień sądu pierwszej instancji, które nie podlegały zaskarżeniu w drodze zażalenia, a w których sąd ten procedował jako sąd odwoławczy, rozpoznając skargę na orzeczenie referendarza sądowego.

W konsekwencji Trybunał stwierdził, że w badanej sprawie występuje brak tożsamości podstawy prawnej orzeczenia wydanego w sprawie skarżącej i przedmiotu zaskarżenia oraz – uwzględniając stanowisko Trybunału wyrażone w postanowieniu pełnego składu z 10 marca 2015 r., sygn. SK 65/13 (OTK ZU nr 3/A/2015, poz. 35) – uznał, iż skarżąca nie dysponuje żadnym orzeczeniem władzy publicznej wydanym na podstawie kwestionowanych w analizowanej skardze przepisów, którym to zarzuca niezgodność z Konstytucją i z którymi wiąże naruszenie jej konstytucyjnych praw. W ocenie Trybunału w sprawie skarżącej uzyskanie orzeczeń wydanych na podstawie kwestionowanych przez nią przepisów byłoby możliwe tylko w razie złożenia odpowiednio:

– zażalenia na postanowienie Sądu Rejonowego w G. z 8 kwietnia 2019 r. (w kontekście zarzutu naruszenia art. 45 Konstytucji przez art. 398²² w związku z art. 48 k.p.c.);

– skargi na przewlekłość postępowania w przedmiocie skargi na postanowienie referendarza sądowego, a po wydaniu orzeczenia „głównego” w sprawie przez sąd przed rozpoznaniem takiej skargi, tj. w tym przypadku postanowienia Sądu Rejonowego w G. z 1 lutego

2019 r. – stosownego rekursu apelacyjnego (w kontekście zarzutu naruszenia art. 77 ust. 2 w związku z art. 78 Konstytucji przez art. 398²² w związku z art. 48 k.p.c.);

– stosownego rekursu apelacyjnego od postanowienia Sądu Rejonowego w G. z 1 lutego 2019 r. (w kontekście zarzutu naruszenia art. 176 ust. 1 Konstytucji przez art. 380 k.p.c.). Odpis postanowienia Trybunału został doręczony skarżącej 26 maja 2020 r.

6. We wniesionym do Trybunału Konstytucyjnego 28 maja 2020 r. (data nadania) piśmie procesowym skarżąca złożyła zażalenie na postanowienie z 20 maja 2020 r., w którym zarzuciła Trybunałowi naruszenie art. 398²³ w związku z art. 394 k.p.c. „poprzez odmowę przyjęcia skargi, z uwagi na rzekomy brak orzeczenia wydanego na podstawie zaskarżonych przepisów oraz wskazanie, iż uzyskanie takowego orzeczenia byłoby możliwe tylko w razie złożenia m.in. zażalenia na postanowienie Sądu Rejonowego w G. z dnia 8 kwietnia 2019 r., podczas gdy na orzeczenie to nie przysługiwał żaden środek zaskarżenia”.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 5 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego o odmowie nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

2. W pierwszej kolejności należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego w przedmiocie wykładni art. 79 ust. 1 Konstytucji, aby można było uznać skargę konstytucyjną za dopuszczalną, musi występować ścisła relacja (związek) pomiędzy treścią orzeczenia, zaskarżonym przepisem aktu normatywnego a postawionym zarzutem niezgodności tego przepisu z określoną normą konstytucyjną (zob. m.in. postanowienia TK z: 13 listopada 2007 r., sygn. SK 40/06, OTK ZU nr 10/A/2007, poz. 137; 17 grudnia 2013 r., sygn. Ts 100/13, OTK ZU nr 6/B/2013, poz. 611; 4 marca 2014 r., sygn. Ts 88/13, OTK ZU nr 2/B/2014, poz. 147; 10 lipca 2014 r., sygn. Ts 224/12, OTK ZU nr 5/B/2014, poz. 385; 1 października 2014 r., sygn. Ts 193/13, OTK ZU nr 5/B/2014, poz. 429; 22 października 2014 r., sygn. Ts 12/13, OTK ZU nr 5/B/2014, poz. 393; 8 listopada 2016 r., sygn. Ts 294/15, OTK ZU B/2016, poz. 507; 20 listopada 2017 r., sygn. Ts 69/16, OTK ZU B/2018, poz. 89; 21 marca 2018 r., sygn. Ts 64/17, OTK ZU B/2018, poz. 70; 5 kwietnia 2018 r., sygn. Ts 65/17, OTK ZU B/2018, poz. 88 oraz 17 grudnia 2018 r., sygn. Ts 190/17, OTK ZU B/2019, poz. 63, a także postanowienie pełnego składu TK z 10 marca 2015 r., sygn. SK 65/13, OTK ZU nr 3/A/2015, poz. 35; zob. również wyrok TK z 20 grudnia 2017 r., sygn. SK 37/15, OTK ZU A/2017, poz. 90). W postanowieniu pełnego składu w sprawie SK 65/13 Trybunał Konstytucyjny przyjął także, że w sytuacji, gdy przedmiotem skargi konstytucyjnej jest przepis nieprzewidujący w danym przypadku środka odwoławczego, należy mimo to wnieść środek zaskarżenia, aby uzyskać rozstrzygnięcie o jego odrzuceniu, wydane w oparciu o normę prawną, która wyłącza (nie przewiduje) możliwość zaskarżenia orzeczenia (podobne stanowisko przyjęto w postanowieniach TK z: 2 lutego 2016 r., sygn. Ts 184/15, OTK ZU B/2016, poz. 159 oraz 5 kwietnia 2017 r., sygn. Ts 222/16, OTK ZU B/2017, poz. 81).

Uwzględnwszy powyższe, należy stwierdzić, że zaskarżone postanowienie z 20 maja 2020 r. miało swoją podstawę w ustabilizowanym orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego.

3. Konstatacja poczyniona w poprzednim punkcie nie oznacza jednak, że rozpatrywane zażalenie jest bezzasadne.

Trybunał Konstytucyjny w obecnym składzie uznaje, że specyficzna sekwencja wydawania orzeczeń w stanie faktycznym poprzedzającym wniesienie skargi konstytucyjnej nie powinna być wykładana na niekorzyść skarżącej. Przyjęcie bowiem, że nieskorzystanie przez skarżącą ze środków zaskarżenia, wskazanych w postanowieniu z 20 maja 2020 r., skutkować może jednocześnie pozbawieniem jej możliwości wniesienia skargi konstytucyjnej, stałoby w sprzeczności z podstawowymi celami, jakie stawia się temu środkowi ochrony konstytucyjnych wolności i praw. Aczkolwiek funkcja podmiotowa, związana z ochroną konstytucyjnych praw i wolności wnoszącego skargę konstytucyjną nie jest jedyną funkcją realizowaną za pomocą tej instytucji, niemniej jednak przy interpretacji ustawowych zasad korzystania ze skargi konstytucyjnej należy w maksymalnym stopniu dążyć do jej respektowania (por. postanowienie pełnego składu TK z 28 czerwca 2006 r., sygn. Ts 178/05, OTK ZU nr 3/B/2006, poz. 118 oraz wyrok pełnego składu TK z 24 października 2007 r., sygn. SK 7/06, OTK ZU nr 9/A/2007, poz. 108). Innymi słowy, interpretacja art. 79 ust. 1 ustawy zasadniczej, przyjęta w orzeczeniach Trybunału przywołanych w punkcie 2 tej części niniejszego uzasadnienia, wymaga ponownego rozważenia.

W związku z powyższym analizowana skarga konstytucyjna powinna zostać oceniona na etapie merytorycznym (po uzyskaniu stanowisk pisemnych od Marszałka Sejmu oraz Prokuratora Generalnego).

W tym stanie rzeczy – na podstawie art. 61 ust. 8 zdanie pierwsze u.o.t.p.TK – należało postanowić jak w sentencji.